

Rémus

http://remus.zk-p.pl/

Paùlk Szczëpta

Gramaticzné tôfle kaszëbsczégò jãzëka

Rémùs, Gduńsk 2003.

Rémùsowi Zsziwk nr 4.

Do druku przygotował P. Szczypta we wrześniu 2003.
Powielone we wrześniu 2003. Nie do sprzedaży.

2. Òrdënkòwi

Pierszi, drëdżi, trzecy/ Pierszô, drëgô, trzecô/ Pierszé, drëdżé, trzecé… - zjinaczają sã jak znankòwnik. W Wn nie ma mòżlëwòtë kùnôszka –i (wej znankòwnik).
Wielniczi wëższëch zortów zjinaczają sã tak samò.
Sto > setny
Dwasta > dwasetny, trzesta, sztërësta, piącset, szescset, sétmëset, òsmeset, dzewiãcset.
Tësąc > tësączny, milijón > milionowi

3. Karnowé.

Karnowé wielniczi: *jedno, dwòje, troje, czwòro, piãcoro…* zjinaczają sã jak główné. Czãsto są zastãpòwóné òbez kònstrukcëją *x sztëk.*

4. Mieszóné karno.

W mieszónym karnie tipù białka+chłop ùżiwô wielnik główny (*piãtnôsce òsób*), w karnie tipù białka+białka ùżiwô wielnik główny (*dwie, piãc białków*), w karnie tipù chłop+chłop ùżiwô dlô wielëznë 2,3,4 fòrmów *dwaji, trzeji, sztërzej* a dlô wikszëch wielnik główny (*piãc chłopów*), w karnie tipù dzeckò + dzeckò abò w karnie młodëch zwiérzãtów ùżiwô wielnik karnowi (*czwòro zdrzébiãt*, *piãcoro dzecy*).

Z wielnikama 2-4, jistniczi stoją w nazéwôczu wielny lëczbë:
Dwa kwiatë, białczi, chłopi, zgrzébiãta
Trzë kwiatë, białczi, zgrzébiãta ale trzeji chłopi
Sztërë kwiatë, białczi, zgrzébiãta ale sztërzej chłopi
Czéj z wielnikama wëżi szescu, wëstãpùje jistnik – je òn w rodzôczu wielny lëczbë:
Piãc kwiatów, białków, chłopów, zgrzébiãt
Szesc kwiatów, białków, chłopów, zgrzébiãt

Wielnik

1.Główny
2. Òrdënkòwi
3. Karnowé
4. Mieszóné karno

1.Główny

Jeden	Jedna	Jedno
Jednégò	Jedny	Jednégò
Jednémù	Jedny	Jednémù
Jednégò	Jednã	Jednégò
Jednym	Jedną	Jednym
Jednym	Jedny	Jednym
Jeden!	Jedna!	Jeden!

Dwa	Dwie
Dwùch	Dwùch
Dwóm	Dwóm
Dwa	Dwie
Dwóma	Dwiema
Dwùch	Dwùch
Dwa!	Dwie!

W wikszëch wielnikach nie ma rozdzélënkù na ôrtë, zjinaczają sã jak òstało pòdóné:

Trzë	Sztërë
Trzech	Sztërëch
Trzem	Sztërem
Trzë	Sztërë
Trzema	Sztërëma
Trzech	Sztërëch
Trzë!	Sztërë!

Spisënk zamkłoscë

Wstãp

Gramaticzné tôfla kaszëbsczégò jãzëka są skrócënkã normatiwny gramaticzi lëteraczi kaszëbiznë. Zdrzódła normë są w nôslédnëch dokazach:

Pò pòlskù:
E. Breza, J. Treder, *Gramatyka kaszubska. Zarys popularny*, Gdańsk 1981.
Pò kaszëbskù:
E. Gòłąbk, *Wskôzë kaszëbsczégò pisënkù*, Gdańsk, 1997.
Ò znankach lëteraczi kaszëbiznë òbaczë téż:
E. Breza, *Cechy kaszubszczyzny literackiej*, „Pomerania”, 9, 1996, s. 34-36. (http://www.zk-p.pl/studia/eb_cechy_ks_lit.htm)
M. Cybulski, *Problemy składniowe na studenckim lektoracie języka kaszubskiego*, http://remus.zk-p.pl/baze_tekste/uczale/mcyb_skladnialekt.htm

Leksyka je normalëzowónô w nôslédnëch słowarzach:
W. Bòbrowsczi, K. Kwiatkòwskô, *Twój pierszi słowôrz*, Gdańsk 2003.
J. Trepczyk, *Słownik polsko-kaszubski*, t. I-II. Gdańsk 1994.
A. Labuda, *Słowôrz kaszëbskò-pòlsczi,* opr. nauk. E. Breza, Gdańsk 1982.
B. Sychta, *Słownik gwar kaszubskich na tle kultury ludowej*, t. I-VII. Wrocław 1967-1976.
Słowôrz kaszëbsczi E. Gòłąbka je w przërëchtowanim.

Prócz tegò dlô szkòłowiznë òstałë zrëchtówóné ksążczi prakticzno normalëzëjącé kaszëbiznã:
W. Bòbrowsczi, K. Kwiatkòwskô, *Kaszëbsczé abecadło. Twój pierszi elemeńtôrz*, Gdańsk 2000.
D. Pioch, *Kaszëbë. Zemia i lëdze. Podręcznik języka kaszubskiego z ćwiczeniami*, Gdańsk 2001.
M. Cybulski, R. Wosiak-Śliwa, *Ùczimë sã pò kaszëbskù. Książka pomocnicza dla klas starszych*, Gdańsk 2001.
R. Wosiak-Śliwa, Marek Cybulski, *Kaszubski język literacki. Podręcznik dla lektoratów*, Gdańsk 1992, 2001.
J. Borzyszkowski, J. Mordawski, J. Treder, *Historijô, geògrafijô, jãzëk ë pismienizna Kaszëbów. Historia, geografia, język i piśmiennictwo Kaszubów*, Gdańsk 1999.

W Tôflach je brëkòwónô standartowô jãzëkòwô słowizna, a téż òglowò brëkòwóné skrócënczi: Nz – Nazéwôcz (Nominatiw), R - Rodzôcz (Genytiw), Dw – Dôwôcz (Datiw), Wn – Winowôcz (Akùzatiw), Nrz – Narzãdzôcz (Jinstrumental), Ml – Môlnik (Lokatiw), Wł – Wòłiwôcz(Wòkatiw).

Jaczi? (*chtëren?*) zjinaczają sã jak znankòwniczi.
Wiele, kùli?
Dlôcze, czemù?
Czéj, czedë?
Jak?
Dze? Gdze?

5. Nietaksowné zamiona

Nz.	chto(s), cos(s)	nicht(o), nic(k)
R.	kògò(s), czegò(s)	nikògò, niczégò
Dw.	kòmù(s), czemù(s)	nikòmù, niczémù
Wn.	kògò(s), co(s)	nikògò, nic
Nrz.	kògùm(s), czim(s)	nikògùm, niczim
Ml.	kògùm(s), czim(s)	nikògùm, niczim
Wł.	chto(s), co(s)	nicht(o)!, nic(k)

Jeden, jedna, jedno , jaczi(s), jakô(s), jaczé(s); (ni)żóden, (ni)żódna, (ni)żódne; jinszi, jinszô, jinszé; taczi, takô, taczé zjinaczają sã téż reglowò jak znankòwniczi: *jednégò, jedny, jednégò…, jaczégò(s), jaczi(s), jaczégò(s)…, (ni)żódnégò, (ni)żódny, (ni)żódnégò…*

5. Zwrotné zamiona

Reglowò ùżiwô zamiona *sã* we wszëtczich persónach:

jô sã mëjã	më sã mëjemë
të sã mëjesz	wa sã mëjeta
òn sã mëje	
òna sã mëje	
òno sã mëje	òni sã mëją
òne sã mëją	
Wë sã mëjece	

Prócz tegò dô zamiona jinszégò zortu: *miã, cã, gò, nas, was, jich* ë zwrotné òd *Jô*: *R: se, Dw: so, Wn: se, Nrz: sobą, Ml. se.*

Wielnô lëczba

Nz.	**ti|ny**	**te|ne**
R.	tich, tëch|nëch	tich, tëch |nëch
Dw.	tim(a)| nym(a)	tim(a) | nym(a)
Wn.	tich, tëch |nëch	te | ne
Nrz.	tima|nyma	tima|nyma
Ml.	tich, tëch|nëch	tich, tëch|nëch
Wł.	ti|ny	te, ne

3. Dosebné zamiono

	pòjedinczô	**wielnô**
1. òs.	mój, mòja, mòje	naj|naj-i, naj-a|naj-ô, naj-e|naj-é nasz, nasz-a, nasz-e
2. òs.	twój, twòja, twòje	waj|waj-i, waj-a|waj-ô, waj-e|waj-é wasz, wasza, wasze
3. òs.	jegò, ji, jegò	jich, jich

Nz.	**naj, naj-i**	**naj-a, najô**	**naj-e, naj-é**
R.	naj-égò	naj-i	naj-égò
Dw.	naj-émù	naj-i	naj-émù
Wn.	naj-égò, naj, naj-i	naj-ã	naj-e, naj-é
Nrz.	naj-im	naj-ą	naj-im
Ml.	naj-im	naj-i	naj-im
Wł.	naj, naj-i	naj-a, najô	naj-e, naj-é

4. Pitné zamiona

Nz.	Nazéwôcz (Nominatiw)	*chto? co?*
R.	Rodzôcz (Genetiw)	*kògò? czegò?*
Dw.	Dôwôcz (Datiw)	*kòmù? czemù?*
Wn.	Wn – Winowôcz (Akùzatiw)	*kògò? co?*
Nrz.	Nrz – Narzãdzôcz (Jinstrumental)	*kògùm? czim?*
Ml.	Ml – Môlnik (Lokatiw)	*ò kògùm? ò czim?*
Wł.	Wòliwôcz(Wòkatiw)	

Fleksëjô jistnika ë znankòwnika
1. Jistniczi chłopsczégò ôrta
2. Jistniczi białczégò ôrta
3. Jistniczi dzecnégò ôrta
4. Znankòwniczi
4.1. stopniowanié

1. Jistniczi chłopsczégò ôrta

Są jistniczi tipù *kam, płóm, rzem*, jaczich téma w zjinaczënie sã wzdłùgô przez wstôwienié partu *–en-*: *kamieni-a, płomieni-a, rzemieni-a* (zjinaczëna jak *kóń)* abò téma sã nie wzdłùgô ë sã òdmieniwają jak *chłop*: *kam, kama, kamòwi…*
Jistniczi zortu *pòéta, kaséra* zjinaczają sã jak jistniczi białczégò ôrta (jak *biéda*), jistniczi *direchtora, redachtora* jak *dësza*, le mògą miec fòrmã skróconą *direchtór, redachtór* ë téj zjinaczają sã wedle reglów chłopsczégò ôrta jak *chłop*, ze zastrzégą, że w Dw., Ml. ë Wł. *–r* sã mieniô na *–rz*: *direchtorze, redachtorze*.
Jistniczi jaczé wezdrzą jak znankòwniczi tipù *òknowi* òdmieniwają sã jak znankòwniczi.
Miona chłopsczé gramaticzno białczégò ôrta zortu *Kléina*, *Déjna* zjinaczają sã jak *biéda*. Miona chłopsczé zortu *Fòrmela* ë jistniczi zortu *–éla (mądrzéla)* zjinaczają sã jak *dësza*. Téż jak *dësza* zjinaczają sã jistniczi chłpsczé zortu *–él: kradzél* le w Wn.pòj.l. mają kùnôszk *–a*.
W kaszëbiznie nie ma rësznégò *e* pòchôdającégò z jera (zort *statk, statka*), zato *e* zjinaczô sã na zero w słowach zortu: *-er* (*kùczer, kùczra; kòmpùter, kòmpùtra*), *-en* (*sôren*), *-el* (*Merkel, Merkla*).

Pòjedinczô lëczba

Nz.	chłop	rabczińc	lës	sôren	Jaszk-ò	statk
R.	chłop-a	rabczińca	lës-a	sôrn-a	Jaszk-a	statk-a, -ù
Dw.	chłop-ù, -òwi		lës-owi			statk-òwi
Wn.	chłop-a		lës-a			statk
Nrz.	chłop-ã, -ém		lës-ã, -ém			statk-ã, -ém
Ml.	chłopi-e	rabczińcu	lës-u	sôrni-e	Jaszk-ù	statk-ù
Wł.	chłopi-e!	rabczińcu	lës-u!		statk-ù!	

kóń	kòsz	ból	kùczer	direchtor-a
kòni-a	kòsz-a	ból-u	kùczr-a	direchtor-ë
kòni-owi, -u	kòsz-owi, -u	ból-u	kùczr-owi	direchtorz-e
kòni-a	kòsz		kùczr-a	direchtor-ã
kòni-ã, -ém	kòsz-ã, -ém		kùczr-ã	direchtor-ą
kòni-u	kòsz-u		kùczrz-e	direchtorz-e
kòni-u!	kòsz-u!		kùczrz-e!	direchtorz-e!

Wielnô lëczba

Nz.	chłop-i, rabczińcë	lës-ë, sôrn-ë, Jaszc-ë	statcz-i
R.	chłop-ów	lës-ów	statk-ów
Dw.	chłop-óm	lës-óm	statk-óm
Wn.	chłop-ów	lës-ë, sôrn-ów, Jaszk-ów	statcz-i
Nrz.	chłop-ama	lës-ama	statk-ama
Ml.	chłop-ach	lës-ach	statk-ach
Wł.	chłop-i!, rabczińcë	lës-ë!	statcz-i!

kòni-e	kòsz-e, ból-e	kùczr-ë, -owie	direchtor-ë
kòni-ów, -i	kòsz-ów, -i	kùczr-ów	direchtor-ów
kòni-óm	kòsz-óm	kùczr-óm	direchtor-óm
kòni-e	kòsz-e	kùczr-ów	direchtor-ów
kòni-ama	kòsz-ama	kùczr-ama	direchtor-ama
kòni-ach	kòsz-ach	kùczr-ach	direchtor-ach
kòni-e!	kòsz-e!	kùczr-ë, -owie!	direchtorz-ë!

2. Jistniczi białczégò ôrta

Pòjedinczô lëczba

Nz.	dësz-a, dôl	biéd-a	nog-a	zemi-a	gòspòdën-i
R.	dësz-ë	biéd-ë	nodż-i	zemi-e	gòspòdën-i
Dw.	dësz-ë	biédz-e	nodz-e	zem-i	gòspòdën-i
Wn.	dësz-ã, dôl	biéd-ã	nog-ã	zemi-ã	gòspòdëni-ã,-ą
Nrz.	dësz-ą	biéd-ą	nog-ą	zemi-ą	gòspòdëni-ą
Ml.	dësz-ë	biédz-e	nodz-e	zem-i	gòspòdëni
Wł.	dësz-o!	biédo!	nog-ò!	zemi-o!	gòspòdëni!

Zamiona

1. Persónowé zamiono
2. Wskôzywającé zamiona
3. Dosebné zamiono
4. Pitné zamiona
5. Nietaksowné zamiona
6. Zwrotné zamiona

1. Persónowé zamiono

Pòjedinczô lëczba

Nz.	**jô**	**të**	**òn**	**òna**, na	**òno**, no
R.	mie	ce(bie)	jegò, niegò, gò	ji, ni	jegò, niegò, gò
Dw.	mie	cë, tobie	(je)mù	ji	(je)mù
Wn.	mie, miã	ce(bie), cã	(je)gò, jen	jã, niã	je, nie
Nrz.	mią	tobą	nim	nią	nim
Ml.	mie	ce(bie), tobie	nim	ni	nim
Wł.	jô	të	òna, na	òna, na	òno, no

Wielnô lëczba

Nz.	**më**	**wa**	**òni**, ni	**òne**, ne	**Wë**
R.	nas, naju naji	was, waju waji	jich, jejich nich	jich, jejich nich	Was, Waju Waji
Dw.	nama, nóm	wama, wóm	jim(a)	jim(a)	Wama, Wóm
Wn.	nas	was	jich	je	Was
Nrz.	nama	wama	nima, jima	nima, jima	Wama
Ml.	nas	was	nich	nich	Was
Wł.	më, ma	wa	òni, ni	òne, ne	Wë

2. Wskôzywającé zamiona

Pòjedinczô lëczba

<table>
<tr><td>Nz.</td><td>ten|nen</td><td>ta|na</td><td>to|no</td></tr>
<tr><td>R.</td><td>tegò|negò</td><td>ti | ni</td><td>tegò | negò</td></tr>
<tr><td>Dw.</td><td>temù|nemù</td><td>ti|ni</td><td>temù | nemù</td></tr>
<tr><td>Wn.</td><td>ten | nen</td><td>tã |nã</td><td>to| no</td></tr>
<tr><td>Nrz.</td><td>tim|nym</td><td>tą|ną</td><td>tim|nym</td></tr>
<tr><td>Ml.</td><td>tim|nym</td><td>ti|ni</td><td>tim|nym</td></tr>
<tr><td>Wł.</td><td>ten|nen</td><td>ta, na</td><td>to, no</td></tr>
</table>

Przëczasnikòwi mionoczasnik twòrzi przez parcëk *–łi, -łô, -łé*: *jadłi, jadłô, jadłé* (jesc), *-ti, -tô, -té*: *czëti, -ô, é, bëti, -ô, -é* (czëc, bëc), *–ony, -onô, -oné*: *robiony, -ô, -é, gòniony, -ô, é* (robic, gònic) abò *–óny, -ónô, -óné*: *gôdóny, -ô, é, gòtowóny, -ô, -é* (gadac, gòtowac).
Mionoczasniczi sã zjinaczają wedle reglów znankòwnika.

6. Przëczasnik

Przëczasnik twòrzi òd znankòwnika òbez fòrmant *–o*, czasã *–'e*. Chùtczi > chùtkò, bëlny > bëlno, prosti > prosto, wierny > wierno, wiernie.
Są téż przëczasniczi krótczé tipù: *dôlek (dôlekò), głãbòk (głãbòkò), wësok (wësokò)*.

6.1. Stopniowanié

ch`ùtkò	pr`osto
chùtcz`i	prost`i
n`ôchùtczi	n`ôprosti

` – òznôczô przëcësk, zesôdzë z fòrmama znankòwnika: ch`ùtczi, pr`osti.

Nz.	stëtkòsc	rol-ô	stëdni-ô	armònij-ô	mësz
	kòrzëst			kòstitucëj-ô	
R.	stëtkòsc-ë	rol-ë, -e	stëdni-e	armònij-e, -i	mësz-ë, -e
	kòrzësc-ë			kònstitucëj-e	
Dw.	stëtkòsc-ë	rol-i, -ë	stëdni-i	armònij-i	mësz-ë
Wn.	stëtkòsc	rol-ą	stëdni-ą	armònij-ą	mësz
Nrz.	stëtkòsc-ą	rol-ą	stëdni-ą	armònij-ą	mësz-ą
Ml.	stëtkòsc-ë	rol-ë	stëdni-i	armònij-i	mësz-ë
Wł.	stëtkòsc!	rol-ô!	stëdni-ô!	armònij-ô!	mësz-ë!

Wielnô lëczba

Nz.	dësz-e, dôle	biéd-ë	nodż-i	zemi-e	gòspòdëni-e
R.	dësz-ów	biéd-ów	nog-ów	zemi-ów	gòspòdëni-ów
	dësz	biéd	nóg	zem	
Dw.	dësz-óm	biéd-óm	nog-óm	zemi-óm	gòspòdëni-óm
Wn.	dësz-e	biéd-ë	nodż-i	zemi-e	gòspòdëni-e
Nrz.	dësz-ama	biéd-ama	nog-ama	zemi-ama	gòspòdëni-ama
Ml.	dësz-ach	biéd-ach	nog-ach	zemi-ach	gòspòdëni-ach
Wł.	dësz-e!	biéd-ë!	nodż-i!	zemi-e!	gòspòdëni-e!

Nz.	stëtkòsc-e	rol-e	stëdni-e	armònij-e	mësz-ë, -e
	kòrzësc-e			kòstitucëj-e	
R.	stëtkòsc-ów	rol-ów, -i	stëdni-ów	armònij-ów	mësz-ów
	kòrzësc-ów			kònstitucëj-ów	
Dw.	stëtkòsc-óm	rol-óm	stëdni-óm	armònij-óm	mësz-óm
Wn.	stëtkòsc-ë	rol-e	stëdni-e	armònij-e	mësz-ë, -e
Nrz.	stëtkòsc-ama	rol-ama	stëdni-ama	armònij-ama	mësz-ama
Ml.	stëtkòsc-ach	rol-ach	stëdni-ach	armònij-ach	mësz-ach
Wł.	stëtkòsc-ë!	rol-e!	stëdni-e	armònij-e	mësz-ë, -e

3. Jistniczi dzecnégò ôrta

Pòjedinczô lëczba

Nz.	wiodr-o, òkn-o	biczësk-ò	sërc-e	zbòż-é
R.	wiodr-a	biczësk-a	sërc-a	zbòż-égò, -ô
Dw.	wiodr-u	biczësk-ù	sërc-u	zbòż-émù, -u
Wn.	wiodr-o	biczësk-ò	sërc-e	zbòż-é
Nrz.	wiodr-ã	biczësk-ã	sërc-ã, -ém	zbòż-im
		biczësczém		
Ml.	wiodrz-e, òkni-e	biczësk-ù	sërc-u	zbòż-u
Wł.	wiodr-o!	biczësk-ò!	sërc-e!	zbòż-é!

Wielnô lëczba

Nz.	wiodr-a, òkn-a	biczësk-a	sërc-a	zbòż-a
R.	wiodr-ów	biczësk-ów	sërc-ów	zbòż-ów
Dw.	wiodr-óm	biczësk-óm	sërc-óm	zbòż-óm
Wn.	wiodr-a	biczësk-a	sërc-a	zbòż-a
Nrz.	wiodr-ama	biczësk-ama	sërc-ama	zbòż-ama
Ml.	wiodr-ach	biczësk-ach	sërc-ach	zbòż-ach
Wł.	wiodr-a!	biczësk-a!	sërc-a!	zbòż-a!

Pòjedinczô lëczba

Nz.	semi-ã	cel-ã	òk-ò || ùch-ò
R.	semieni-a	celëc-a, celãc-a	òk-a || ùch-a
Dw.	semieni-owi, -i	celëc-u, celãc-u	òk-ù || ùch-ù
Wn.	semi-ã	cel-ã	òk-ò || ùch-ò
Nrz.	semieni-ã	celëc-ã, celãc-ã	òk-ã || ùch-ã
Ml.	semieni-u	celëc-u, celãc-u	òk-ù || ùch-ù
Wł.	semi-ã!	cel-ã!	òk-ò! || ùch-ò!

Wielnô lëczba

Nz.	semion-a	celãt-a	òcz-ë || ùsz-ë
R.	semion-ów	celãt-ów, celãt	òcz-ów, -u || ùsz-ów, -u
Dw.	semion-óm	celãt-óm	òcz-óm, -óma || ùsz-óm
Wn.	semion-a	celãt-a	òcz-ë || ùsz-ë
Nrz.	semion-ama	celãt-ama	òcz-ama || ùsz-ama
Ml.	semion-ach	celãt-ach	òcz-ach || ùsz-ach
Wł.	semion-a!	celãt-a!	òcz-ë! || ùsz-ë!

1. òs. (jô)	mdã, bądã, bãdã	(më) mdzemë, bądzemë, bãdzemë
2. òs. (të)	mdzesz, bądzesz, bãdzesz	(wa) mdzeta, bądzeta, bãdzeta
3. òs. (òn, òna, òno)	mdze, bądze, bãdze	(òni, òne) mdą, bądą, bãdą
		(Wë) mdzece, bądzece, bãdzece

zindny prosti czas twòrzi òd dokònónëch czasników stosëjącë zjinaczënã jak w ternym czasu: zrobic: *zrobiã, zrobisz; dostónã, dostóniesz*. Òd czasników niedokònónëch twòrzi przindny złożony czas przez wëpòmòżné słowò *bëc* òdmienioné w przindnym czasu (jak wëżi) ë fòrma ùszłégò czasu czasnika: *jô mdã miół, jô mdã robił, të mdzesz robił, të mdzesz robia*.

4. Rozkôzownik

pòjedinczô lëczba

	pò cwiardëch		pò mitczich	
2. òs.	pros-ë, pros	dôj	rw-i	rob-i, rób
3. òs.	niech pros-y	niech dô	niech rwi-e	niech rob-i

wielnô lëczba

1. òs.	pros-ëmë, chcemë le prosëc	dôj-më chcemë le dac	rwi-më, chcemë le rwac	rob`i-më chcemë le robic
2. òs.	pros-ëta	dôj-ta	rwi-ta	rob`i-ta
3. òs.	niech prosz-ą	niech dadz-ą	niech rwi-ą	niech robią
Wë	pros-ce	dôj-ce	rwi-ce	rób-ce

` – òznôczô przëcësk. Zesôdzë z fòrmą r`obimë, r`obita (terny czas).

5. Mionoczasnik

Terëczasny mionoczasnik twòrzi òbez dodanié do témë czasnika parcëkù *-ącë* (czasã *-ąc*): *robiąc(ë), pisząc(ë)*.
Terëczasny aktiwny mionoczasnik twòrzi òbez parcëk *–ący, -ącô, -ącé* dodôwóny do témë czasnika: *robiący, robiącô, robiącé*.
Ùszłoczasny mionoczasnik w kaszëbiznie twòrzi jakno złożoną fòrmã z terëczasnégò mionoczasnika òd *miec* ë przeczasnikòwégò mionoczasnika: *mającë zrobioné, mającë czëté*.

2. òs. (wa)	spiéwôta	robita	nieseta	wiéta
3. òs. (òni)	spiéwają	robią	niosą	wiedzą
(Wë)spiéwôce		robice	niesece	wiéce

Niechtërne czasniczi np. *spiewac* mògą sã zjinaczac wedle Kòniugacëji -óm, -ôsz: spiéwóm, spiéwôsz, abò wedle –ã, -esz: *spiewiã, spiewiesz.* Niechtërne prócz zjinaczënë wedle Kòn. –ã, -esz: *grajã, grajesz; szukajã, szukajesz* (dłëgô fòrma) mògą sã zjinaczac wedle –óm, -ôsz: *gróm, grôsz; szukóm, szukôsz* (krótkô fòrma).

2. Ùszłi czas

prosti

	pòjedinczô lëczba	wielnô lëczba
1. òs.	jô jôdł, béł, robił, czëtôł	më jedlë, bëlë, robilë, czëtelë
2. òs.	të jôdł, béł, robił, czëtôł	wa jedlë (-ła), bëlë (-ła) robilë (-ła), czëtelë (-ała)
3. òs.	òn jôdł, béł, robił, czëtôł	òni jedlë, bëlë, robilë czëtelë
	òna jadła, bëła, robiła(robia), czëta(ła)	òne jadłë, bëłë, robiłë czëtałë
	òno jadło, bëło, robiło, czëta(ło)	
		Wë jedlë, bëlë, robilë czëtelë

Midzë zamionã a czasnikã w 1. ë 2. òsobie pòjedinczi ë wielny lëczbë je mòżno wstawic wëpòmòżné słowò *jem* (dialektalno: *żem*): (Jô jem robił, jô żem robił).

pasyw jakno ùszłi

	pòjedinczô lëczba	wielnô lëczba
1. òs.	jô móm jadłé, bëté, zrobioné	më mómë jadłé, bëté, zrobioné
2. òs.	të môsz jadłé bëté, zrobioné	wa môta jadłé, bëté, zrobioné
3. òs.	òn, òna, òno mô jadłé bëté, zrobioné	òni,òne mają jadłé,bëté,zrobioné
		Wë môce jadłé, bëté, zrobioné

3. Przindny czas

bëc	pòjedinczô lëczba	wielnô lëczba

4. Znankòwniczi

Prócz znankòwników z kùnoszkã dłëdżim *–i, -ô, é* (wej niżi: 4.1, 4.2), je karno nieòdmiennëch znankòwników tipù: *wôrt, fertich* ë znankòwników, jaczé mògą bëc abò nieòdmienné (krótczé fòrmë): *zdrów, fejn, gòtów* abò òdmienné (dłëdżé fòrmë): *zdrowi, -ô, é, fejny, -ô, -é, gòtowi, -ô, -é*.

pòjedinczô lëczba

	chłopsczi ôrt	**białczi ôrt**	**dzecny ôrt**
Nz.	młod-i	młod-ô	młod-é
R.	młod-égò	młod-i	młod-égò
Dw.	młod-émù	młod-i	młod-émù
Wn.	młod-égò, -i	młod-ą	młod-é
Nrz.	młod-im	młod-ą	młod-im
Ml.	młod-im	młod-i	młod-im
Wł.	młod-i!	młod-ô!	młod-é!

wielnô lëczba

Nz.	młod-i	młod-é
R.	młod-ëch,-ich	młod-ëch,-ich
Dw.	młod-im	młod-im
Wn.	młod-ëch, -ich	młod-é
Nrz.	młod-ima	młod-ima
Ml.	młod-ëch, -ich	młod-ëch, -ich
Wł.	młod-i	młod-é

pòjedinczô lëczba

	chłopsczi ôrt	**białczi ôrt**	**dzecny ôrt**
Nz.	tón-y, tón-i	tón-ô, tóni-ô	tón-é, tóni-é
R.	tón-égò,tóni-égò	tón-y, tón-i	tón-égò, tóni-égò
Dw.	tón-émù, tóni-émù	tón-y, tón-i	tón-émù, tóni-émù
Wn.	tón-égò, tóni-égò	tón-ą, tóni-ą	tón-é, tóni-é
Nrz.	tón-ym, tón-im	tón-ą, tóni-ą	tón-ym, tón-im
Ml.	tón-ym, tón-im	tón-y, tón-i	tón-ym, tóni-im
Wł.	tón-y, tón-i	tón-ô, tóni-ô	tón-é, tóni-é

wielnô lëczba

Nz.	tón-y, tón-i	tón-é, tóni-é
R.	tón-ych||-ëch, tón-ich	tón-ych||-ëch, tón-ich
Dw.	tón-ym, tón-im	tón-ym, tón-im
Wn.	tón-ych||-ëch, tón-ich	tón-é, tóni-é
Nrz.	tón-yma, tón-ima	tón-yma, tón-ima
Ml.	tón-ych||-ëch, tón-ich	tón-ych||-ëch, tón-ich
Wł.	tón-y, tón-i	tón-é, tóni-é

4.1. Stopniowanié

Stopniowóné znankòwniczi òdmieniwają sã reglowò.

chłopsczi ôrt	białczi ôrt	dzecny ôrt
chùtczi	chùtkô	chùtczé
chùtszi	chùtszô	chùtszé
nôchùtszi	nôchùtszô	nôchùtszé
bëlny	bëlnô	bëlné
bëlniészi	bëlniészô	bëlniészé
nôbëlniészi	nôbëlniészô	nôbëlniészé
stôri	złi, lëchi	dobri
starszi	gòrszi, lëchszi	lepszi
nôstarszi	nôgòrszi, nôlëchszi	nôlepszi

Fleksëjô czasnika ë przëczasnika

1. Terny czas

pòjedinczô lëczba

	bëc	miec
1. òs	(jô) jem	móm
2. òs.	(të) jes	môsz
3. òs.	(òn, òna, òno) je	mô

wielnô lëczba

1. òs	(më|ma) jesmë|jesma	mómë
2. òs.	(wa) jesta	môta
3. òs.	(òni, òne) są	mają
	(Wë) jesce	môce

Kòniugacëjô:

pòjedinczô lëczba

	-óm, -ôsz	-ã, -isz	-ã, -esz	-ém, -ész
1. òs. (jô)	spiéwóm	robiã	niosã	wiém
2. òs. (të)	spiéwôsz	robisz	niesesz	wiész
3. òs. (òn, òna, òno)	spiéwô	robi	niese	wié

wielnô lëczba

1. òs. (më)	spiéwómë	robimë	niesemë	wiémë